

Dr. Bedřich Vašek

Dělník

dnes

Arnošt Ondruška

Dělník

**v náboženské
práci**

Dr. Bedřich Vašek

DĚLNÍK DNEŠ

Obtíže dělnického života

Výdělek dělníka se v poslední době ve mnohém oboru značně zlepšil.

Někde již řídne obraz dělníka, který ve skleslé odevzdanosti do svého osudu táhne tupě a bezmyšlenkovitě své těžké jho. Řídne i obraz dělníka zahořkle malomocného, který si stále jen opakuje: „My vydědenci! My vyřazení! My méněcenní ve společnosti! My odstrčení! My, kteří na všecky pracujeme, a kterým se svět odměňuje tak! A záchrany není!“

V lecčems tedy úleva nastala.

Ale přes to všechno četné obtíže dělnického života ještě pořád zůstávají.

Dělnický chléb je stále ještě *tvrdým* chlebem, protože dělnická práce bývá často velmi namáhavá. — Zůstává pořád ještě osudné *risiko práce*: i životy lidské co chvíle si vyžádá práce hornická, práce na stavbách, v lomech, při různých strojích. — *Cesta do práce a z práce* pro ty, kdo bydlí hodinu, půldruhé od místa, kde se pracuje, není hračkou. — *Stravování* dělníka v práci bývá často velmi chudičké a obtížné. — *A nejistota práce* je stejná jako bývala dříve: což, když náš podnik nepůjde? Což, práci najdu, ale kde? Mohu si vzít s sebou i svou chalupu a svůj kousek pole? A kam až musí dělník kolikrát jít, aby sobě a své rodině vydělal chleba!

Opravdu: četné obtíže dělnického života trvají v plné síle ještě i dnes!

Dělník a Kristus.

Do tohoto přítmní dělnického života svítí ten, o němž je psáno: „On světlem byl a světlo ve tmách svítí“ (Jan 1, 5): Kristus.

Kristus za svého pozemského života věděl dobře, v jakém opovržení byla tehdy práce a jak byla proklínána. Věděl, že bylo hanbou, když si někdo vydělával ruční prací živobytí, že onen člověk byl v takovém ponížení, že ho považovali za neschopného, aby mu přiznali plná občanská práva. Chtěl-li kdo něco znamenati u Římanů a Řeků, musil být prost té hanby, že by si opatřoval výživu prací svých rukou!

Tělesná práce byla hlavně jen pro bídné otroky.

A toto opovrhování tělesnou prací jako velká povodeň zatopila tehdejší svět.

Kristus to věděl. Ale zvolil si na největší část svého života tuto opovrhovanou, ponižující tělesnou práci. Jako tesař pracoval až do třicátého roku. On, Syn Boží, na nějž po staletí čekal svět, jenž měl vykoupiti všechny věky a národy, nestydí se za mozoly a za pot při práci! A když později začal svůj veřejný život, nebyla to sice po tyto tři roky již práce tělesná, ale byla to práce, namáhavá, vyčerpávající: „nepřišel Syn člověka, aby si dal sloužiti, nýbrž aby sloužil“ (Matouš 20, 28). Sloužil až do zhroucení!

Prostředí, v němž Kristus žije, je prostředí dělnické. Jeho pěstoun tesař. Jeho Matka žena tesařova. Jeho spolupracovníci chudí rybáři. Jeho posluchači, mezi nimiž se nejvíce pohyboval, lidé pracující rukou, z velké části dělníci.

Kristus sňal s práce tělesné kletbu a opovržení, které na ní lpělo. Jako byl na kříži beránkem, který snímá hříchy světa, tak byl i beránkem, jenž snímá s tělesné práce hanbu. Od té doby každý dělník může říci: „Chceš mnou opovrhovati proto, že se jako dělník živím prací

svých rukou? A nepracoval rukou také vtělený Syn Boží? Nebyl dělníkem také Ten, k němuž volají lidé všech dob a všech zemí: „Vykupiteli náš! Záchrano naše! Co bychom byli, kdybys Tys se nás nebyl ujal!“ Teď už není hanbou rukama si vydělávati chleba!“

A do světa zní sladké slovo Páně: „Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste“ (Matouš 11, 28).

A tak před lidmi nesoucími na svých bedrech břímě práce, jakoby šel Spasitel nesoucí těžký kříž a dodávající sil: „Chce-li kdo přijíti za mnou, zapři sebe sám, vezmi kříž svůj a následuj mne“ (Matouš 16, 24). Duchovní pohled na Spasitele posiluje pracujícího dělníka tak, jako na poušti pohled na měděného hada uzdravoval nemocné. A dělník si šeptá: „Nepraví mi pohodlné: „Jděte.“ Praví: „Pojďte za mnou!“ On nese přede mnou břímě ještě těžší než jsou obtíže práce mé!“

*

Úcta k práci přešla od Krista i na apoštoly. Sv. Pavel s hrdostí píše: „Stříbra a zlata nebo roucha nežádal jsem od nikoho, jak sami víte; neboť pro potřeby moje a pro ty, kteří byli se mnou, sloužily ruce tyto“ (Skutky apoštol. 20, 33—34). Jinde se stejnou hrdostí vyznává: „Lopotíme se *pracující rukama svýma*“ (I. Korintským 4, 12). To byla řeč pro pohanské ucho šílená. Pohan se styděl za tělesnou práci, jako se stydí zpanštělý povýšenec za své chudé příbuzné a za své prosté rodiče. Zde jsou lidé, kteří si zakládají na tom, že se lopotí *pracující rukama svýma*! To se svět obrátil a začal točiti opačným směrem než dříve!

Do svědomí dále hřmí slovo apoštola národů: „*Pracuj, ať vyděláš rukama svýma* majetek, abys měl z čeho uděliti tomu, jenž má nouzi“ (sr. Efeským 4, 28). A rozhodné slovo k Soluňanům: „*Nechce-li kdo pracovati, ať nejl.* Slyšíme,

že někteří žijí mezi vámi nepořádně, nic nedělajíce, nýbrž všetečně si počínajíce. Takovýmto přikazujeme a napomínáme v Ježíši Kristu, aby pokojně pracující jedli chléb svůj“ (II. Soluňským 3, 10—12).

Církev a dělník.

Ve šlépějích Kristových i Církev pomáhala dělníkovi v úsilí o povznesení jeho stavu.

Přiliš hluboko byla dějinami pohřbena čest dělnické práce ve vlnách, jako loď propadlá na dno mořské. Jak ji zvednouti?

Kristus přinesl pomoc a vyzvedl z vln pohřbenou loď. Ale lidské předsudky a především lidské sobectví se snažilo zase zotročiti práci, zmařit Kristovo dílo, sraziti loď znova do vln, jak tam ležela vodami zavalena již po staletí. Lidské sobectví mělo na tom zájem, aby těžilo z ponížení sociálně slabých, a proto hledělo plně využití své moci, svého práva silnější pěsti, aby drželo v porobě pracujících.

Proti všemu chytrému mudrování lidského sobectví, které stůj co stůj chtělo učenými větami odůvodniti své násilnické utlačování sociálně slabých, stála zde Církev s naukou, že všichni křesťané jsou dítkami Božími, že tvoří jedinou rodinu s týmž Otcem, že všichni jsou povoláni k věčné spáse; že tedy v nejdůležitější věci všichni lidé jako dítky Boží jsou si rovni a jsou bratřími v Bohu. Křesťanství dále učilo stále, že před Bohem nezáleží ani tak na tom, jak vznešenou věc člověk koná, nýbrž s jakým smýšlením a jak ji člověk koná; a že člověk může míti postavení nesmírně vysoké, jako je měl Pilát, Herodes, a toto povolání, špatně plněné, že může býti pro něho zdrojem nejvyššího časného i věčného neštěstí; naopak že člověk může míti postavení tak všední a jednotvárné, jako je měl sv. Josef, a přece že mu mohou býti jeho

práce nekonečně záslužné. Každému přimlouvala, i když práce jeho byly nejchudší: „I nejnepatrnější dílo tvé může mít pro tebe nekonečnou cenu — jako laciný halíř chudé vdovy byl tak oceněn Kristem.“

Práce křesťana již není pouhým pozemským výkonem, nýbrž byla uvedena ve vztah s věčným cílem člověka a s věčnými pravdami — padlo na ni světlo z věčnosti, a v tomto světle docela jinak se objevila její cena: práce jakožto prostředek, jímž si mohu získati život věčný.

Ještě jinou věcí Církev stále povznášela mysl dělníků. Na jejích oltářích uctívání byli hned vedle světců, králů a biskupů také prostí lidé práce, sv. Vilém pekař, sv. Krispin a Krispinián obuvníci, sv. Konstantin anglický, kovář, sv. Isidor sedlák, sv. Homobon kupec, sv. Zita služebná. A hned v nejstarších dobách křesťanských i celé řadě otroků a otrokyní se dostalo cti oltáře: Svatým Nereovi a Achilleovi, svaté Blandině, Felicitě, Bonifacii, Marii, Euelpii, Emerencianě. To nemohl pochopiti pyšný rozum Římanův: jak mohou křesťané — i urození — vzdávati takovou poctu otrokům! Lidem, kteří žili v nádenické práci! Jak mohou křesťanští rodiče — i urození — dávati svým dětem jména, která původně nosili otroci-světcí! Jak mohou na to ještě býti hrdí!

Jiný vzduch začal foukat. Církev vypěstila lásku k práci a úctu k pracujícímu člověku.

A to je to podivuhodné v dějinách: Ty doby, ve kterých víra byla živá a ve kterých lidé podle víry také skutečně žili, ty doby se vyznamenávají také úctou k práci a k pracujícímu člověku. Kdykoli však v dějinách začala víra chladnouti a světácké smýšlení převládati, v každé takové době sobectví zlověstně zvedalo výš a výše svou nelítostnou hlavu, víc a více byli v porobu svírání sociálně slabí, kdo mohl, utíkal od ruční práce.

Jen tam, kde se podařilo zkrotit a spoutat sobectví a kde se miluje kříž a sebezapírání, tam bývá milována i práce rukou a pracující člověk bývá ve vážnosti.

Spravedlivá mzda rodinná.

Až dosud Církev ujímá se práv dělníka. Všimněme si toho aspoň na jedné otázce: v otázce mzdy. Právě mzdy si všimněme pro to, že je to jedna ze základních otázek dělnického života; když je mzda nedostatečná nebo nespravedlivá, je podřát anebo se i úplně hroutí celý život dělníka, osobní i rodinný.

Nuže, Církev zcela zřetelně a veškerou rozhodností žádá pro dělníka takovou mzdu, jaká je nutná pro slušné živobytí jeho i jeho rodiny. Tak v encyklice o křesťanském manželství praví papež Pius X.: „Je potřebí, aby hospodářské poměry ve státě byly uspořádány tak, aby všichni otcové rodin mohli vydělati tolik, kolik je potřebí, aby mohli přiměřeně svému stavu a místním poměrům uživiti sebe, svou manželku a své děti: neboť, jak praví Písmo: „hoden jest dělník mzdy své“ (Lukáš 10, 7). Odpíratí tuto mzdu nebo platiti dělníku mzdu menší než si zasloužil, je těžkým hříchem proti spravedlnosti, a v Písmě svatém se uvádí mezi největšími hříchy; ani není dovoleno stanoviti mzdy tak nízké, že nestačí za daných poměrů na výživu rodiny“. — Podobně se praví v encyklice „Quadragesimo anno“: „Především se má dělníku poskytnouti mzda taková, aby mohl uživiti sebe i svou rodinu. Jest arci slušno, aby i ostatní rodina podle svých sil přispívala ke společné výživě všech, jak to vidáme především v rodinách rolnických, ale též ve mnoha rodinách řemeslníků a maloobchodníků; nelze však trpěti, zneužívá-li se věku dětského a slabosti ženy. Matky ať pracují nejraději doma nebo někde blízko

domova, a věnují se starostem o domácnost. Je však nejhorším zlořádem, jež je nutno potíratí všemi prostředky, když pro nedostatečnost otcovy mzdy matky jsou nuceny k výdělečné činnosti mimo domov a musejí zanedbávatí své zvláštní starosti a povinnosti a především výchovu dítek. Vší mocí je tedy usilovati, aby otcové dostávali mzdu dostatečnou k tomu, aby slušně stačila na krytí potřeb rodiny. Nebude-li to možno docíliti za poměrů současných vždycky, sociální spravedlnost vyžaduje, aby se co nejdříve zavedly nápravy, kterými by se zabezpečila každému odrostlému dělníku taková mzda.“

Je pravda, někdy může dojít k hospodářské krizi (buď všeobecné nebo v určitém výrobním odvětví nebo jen v jediném podniku), že podnik skutečně a bez vlastní viny takové spravedlivé mzdy platiti nemůže. Platí mzdu nižší, ač sám uznává, že za normálních poměrů by musila býti podstatně vyšší. To je případ obdobný, jako když v rodině je bída, a otec cítí, že krajíčky chleba jsou malé, a že oči dětí prosí toužebně: „Tatínku, větší!“ Ale otec počítá, že zima je dlouhá, že do nového je daleko, že na mouku není, že zdarma nedostane nic, a proto s krvácejícím srdcem krájí menší, než by měl... Ze dvojího zla: později vůbec hlad anebo teď se uskrovnit, volí menší...

Ale výslovně poznamenávám, že takové zkrácení mzdy by bylo hříšné v tom případě, když špatný stav podniku je *zaviněn*, ať již neschopností ať již nedbalostí ať již lakotou.

Jaký důraz kladou papežové na to, že se nesmí platiti nespravedlivě nízké mzdy, aby se docílilo velkých zisků podniku, je patrné ze slov papeže Lva XIII. v encyklice Rerum novarum: „Ať mají na paměti zaměstnavatelé, že utlačovati pro svůj zisk lidi nuzné a těžiti z cizí bídy je těžkým proviněním proti zákonům Božím

i proti právům lidským. Oklamávati někoho o povinnou mzdu je velikým hříchem který svolává na pomstu křikem svým hněvy s nebe.“ „Hle, zadržaná mzda dělníků... křičí od vás, a volání těch, kteří žali, vešlo v uši Pána zástupů“ (Jakub 5 4).

Co čekáme my dělníci od zaměstnavatele.

1. Ať nám platí spravedlivou mzdu.
2. Ať nám poskytuje i vše ostatní, k čemu jest podle zákona nebo podle smlouvy nám povinen.
3. Ať nám nevyčítá, že nás živí, ať nám nedává s mrzutou tváří a zřejmou nechutí to, co nám má dávat.
4. Ať nás nepokládá za své rozené nepřátele a škůdce podniku.
5. Ať nás neštvě v práci nad zdravou míru, abychom se nezedřeli předčasně.
6. Ať neobmezuje naši svobodu zbytečně, dokonce i v našich čistě osobních záležitostech. Svoboda je jeden z největších darů Božích, a sahati na ni smí jen potud, pokud to nutně žádá blaho podniku.
7. Ať v nás vidí a ctí důstojnost člověka; ať nás nesnižuje osobním urážením; ať nikdo s příslušníků jeho rodiny nedává nám cítiti urážlivě svou povýšenost.
8. Ať nám nemá za zlé, když se — a třebaš i energicky a organisovaně — domáháme zákonem přípustnými prostředky svých práv. Ať jedná podle zásady: „Já si bráním své dobré právo, ať oni si je brání též; ať se zjistí skutečné právo, aby se učinilo zadost spravedlnosti!“
9. Ať v nás vidí skutečně své spolupracovníky na témž díle.
10. Ať má v nás důvěru ať nám nepodkládá vždy hned špatný úmysl, i když někdy chybíme. Neboť mnohdy chybíme ne ze zlé vůle, nýbrž z nevědomosti a křehkosti.

11. Ať má shovívavost s našimi slabostmi. Jsme chybuující lidé. Ať odpustí a zapomene, když jsme chybu upřímně napravili.

12. Ať nám dovolí, abychom slušně směli říci, co pokládáme za důležité pro zdokonalení podniku neb života v něm.

13. Ať nám někdy ukáže, že je nám i lidsky blízko. Ať nám poděkuje na náš pozdrav, i když jsme jen podřízení, ať projeví někdy zájem i o naše bolesti, zvláště při těžkých ranách osudu. Ať má porozumění zvláště pro otce rodin s více dětmi.

14. Ať nám nebrání konati náboženské povinnosti. Jsme šťastni a jsme mu za to vděční, když i v tom nám předchází dobrým příkladem.

15. Zkrátka: ať vedoucí zásada jeho vůči nám jest: spravedlnost a láska!

Co očekává zaměstnavatel od nás dělníků.

Tento odstavec mohl by se zdát na první pohled zbytečným. Zaměstnavatel může přece vyvěsiti své požadavky v továrně! — Není zbytečný. Neboť v továrně se mohou vyvěsiti i požadavky vytrysklé z okamžité nálady. kdežto zde se zjišťuje, *co podle křesťanské morálky* smí zaměstnavatel právem žádat po svém dělníku.

1. Za spravedlivou mzdu spravedlivou, svědomitou práci!

2. Dbejte předpisů továrních, zvláště v otázce bezpečnosti. Za vaše životy a zdraví nesu odpovědnost, vy však ji nesete též.

3. Podřizujte se vedení, jednotnost díla toho vyžaduje!

4. Šetřte strojů, surovin. Šetřte časem!

5. Neutíkejte mi z práce, když vás podnik nejkritičtěji potřebuje!

6. Vyvíjejte iniciativu, protože mraveniště vzniká jen ponenáhlu součinností nesčíslných mravenců, dokonalý podnik rozmáhá se všemi směry jen tehdy, když každý ze spolupracovní-

ků rozvíjí co nejintensivnější součinnost pod jednotným vedením.

7. Ulehčete mi těžké a odpovědné vedení podniku tím, že se budete radostně a ochotně podřizovati kázni. Jinak se pracuje sbormistru, když z netečných zpěváků musí zpěv násilně tahat, jinak, když zpívají plni chuti a svými radostnými hlasy sbormistra takřka ženou! Jinak se mi pracuje, mám-li dělnictvo za sebou, jinak, mám-li je proti sobě!

8. Stále si buďte vědomi solidarity celého podniku, vedení i vedených. Jsme na jedné lodi! Když ubijíte podnik, ubijíte i sebe!

9. Mějte se mnou shovívavost, když jsem někdy nevrlý a nervosní. Nedivte se mé podrážděnosti někdy; nemáte tušení, jaké starosti mne často tíží: opatřit finance; opatřit suroviny; ubránit se v zoufalém boji konkurenci; najít odbyt pro výrobky; zajistit tolika lidem práci! To spaluje nervy!

10. Mějte shovívavost sami mezi sebou. Odpouštějte si. Pamatujte: „Jakož i my odpouštíme našim vinníkům.“

11. Když vám ukazují přátelskou tvář, vy mladší si nemyslete, že si již smíte dovoliti v tovarně všecko!

12. Nedivte se, že velmi prosím: Modlete se za mne i za podnik. Lidské síly často nestačí zdolati překážky!

13. A zase i vy: zachovejte k podniku spravedlnost a lásku!

Zachraňme si mravnost v našem dělnickém světě!

Jako hasič v kritické chvíli při ohni zbystří všechny smysly a napne do krajního stupně všechny síly, tak musíme my dělníci teď s nejvyšší ostražitostí a s krajním vypětím sil chrániti ve svých dělnických řadách mravnost.

Lidstvo bez mravnosti — vrba uvnitř celá trouchnivá, kterou rozláme nejbližší vichřice; člověk s vyvinutou rakovinou na žaludku, sklátí jej při nejbližší příležitosti smrt; podnik s hrdou firmou a vystrojeným výkladem, ale finančně zbankrotělý, ten se bude hroutit! Tak každý národ, každý stav, každá skupina, v níž byla nebezpečně otřesena mravnost.

*

Byl řádným dělníkem. V práci chlapík. Ale navykl si kartám. Napřed chvílečku. Pak do desíti večer. Pak do půlnoci. Pak celé noci. Ke karbanu přišlo i pití. Navykl si podvodům. Za nedlouho: Zkrachovaná existence.

*

Měli ho rádi. Milý kluk. Ej, když ten začal zpívat! Šikovný do práce. Ale rád se napil. Oženil se. Neuměl si poručit, opíjel se víc a víc. Jeho výkony v dílně se zhoršovaly. Musili jej odstaviti k hrubší práci. Pil ještě víc. Upadal stále níž. A stalo se z něho zchátralé individuum. Z rodiny byly trosky.

*

Spořádaný dělník. Ženatý, měl hodné děti, jak obrázky. Ale začal koketovat s jinou ženskou, též vdanou. Říkali mu: „Jsi ženat, máš děti, to se přece nesluší.“ Odbýval je se smíchem: „Blázni, to přece nic není. Vždyť vím, co smím a co nesmím!“ Dábel jej držel v kleštích. Dvě rozluky. Tři rozhárané rodiny. Stádečko nešťastných dětí. Čtvři nešťastní manželé. A z nich nejnešťastnější on. Svědomí hryzlo: bičovalo; dusilo. V práci chátral: to už nebyl on. Sebevražda: zbabělý útěk, když slabost neměla odvahy dát do pořádku, co rozbila!

*

Mlčeli starší dělníci k tomu, když vidali, jak mladí lidé v nekonečných řadách se valívali do kin, která v jejich duších strhávala ohrady studu, takže se z kin vraceli se zcela otřesenou úctou k čistotě. Mlčeli, když se v knihovnách

půjčovaly knihy, které musily nutně rozdražďovati smyslnost, když u brány na dračku šly časopisy, nad jejichž ilustracemi se chechtávalo zvíře v člověku, když se pořádala divadla, výstavy, kina takového rázu, že mravnost v účastnících musí býti podřata, když se trpěly takové „zábavy“, takové „výlety“, takové roztahování se nemravnosti, že slušný člověk si musil odpívnout!

Trpělo se podkopávání mravnosti a studu. A výsledky?

Tovární lékař u ředitele továrny. „Pane řediteli, tak to dále neide. Takové a takové procento svobodných dělnic naší továrny je těhotných. Tolik a tolik si letos „pomohlo“, pokud se to dalo zjistit. Tolik a tolik procent dělnic je pohlavně nakaženo. Jaká je mravnost u mladých dělníků. lze si domyslit z toho, co je u děvčat. Nepomůže ta děvčata vyhnat. Nejsou vinna jen ona. Jsou vinni i muži, mladí i starší. Děvčata mají být potrestána, druzí vinníci mají zůstat kavalírsky a rytířsky bez trestu. Přijdou děvčata jiná, nezkažená, zkazí se zas. Vyženeme je zas?“ Ředitel poslouchá zdrceně. „Pane doktore, já jsem chybil, já myslil na výrobu, nemyslel jsem na lidi. My za tu Sodomu a za to neštěstí neseme odpovědnost. My jsme měli povinnost pěstiti a chrániti mezi svými lidmi mravnost. Starám se o lidi, aby měli výdělek, aby měli k obědu co jíst, aby měli pro zotavenou hřiště a kino, a zapomínám na věc nejdůležitější, abych pěstil mezi svými dělníky mravnost! Pane doktore, svolám závodní výbor, přijďte, řekněte jim též skutečnost v celé hrůze. Závodní výbor a rozumní dělníci mně zde pomoci musí! Už jsme rozházeli jiné zlořády a dali do pořádku jiné věci, s pomocí Boží dáme se i do toho! Mobilisujeme v továrně všechny ušlechtilější síly, mravnost u nás zachráněna býti musí! Ta naše odpovědnost je strašná!“

Dělníci, braňte a upevňujte ve svém prostředí mravnost. Pastýř brání až do krve své ovce před vlkem. Hasič hájí až do popálenin a do krve majetek před požárem. Lékař až do smrti chrání osadu před tyfem.

Dělníku opilství, karban, nemravnost je horší než vlk!

Nemravnost v dělnickém světě je horší než požár!

Je horší než tyfus!

Nikdy jsem tolik nevydělával jako nyní.

Jsou i dnes ještě místa a podniky, kde dělníci si nevydělají tolik, aby mohli slušně uživit rodinu, a mnohé rodiny i dnes žijí v poměrech velmi stísněných, ba některé i ve vyloženém nedostatku. Ale jsou jiné skupiny, které si právem říkají: „Nikdy bych si nebyl pomyslel, že budu dostávat tolik peněz při výplatě, kolik dostávám teď.“

Tento větší výdělek nese s sebou vyšší odpovědnost. Kdo používá zvětšeného výdělku nemoudře a ke své zkáze, pro toho je zlepšená mzda kletbou.

Vydělá a rozhazuje. Je mladý, kupuje trety, předměty, které vzhledem na bidu jeho rodičů jsou přepychem, motocykl (ač ho nepotřebuje leda na nedělní vyjížďky), fotografický aparát, utrácí v hostincích a na zábavách. — Děvče vyhazuje výdělek na strojení hloupé, hromadí doma trety, jež rychle vycházejí z módy, promarní peníze za kadeření drahé, za lahůdky, na výlety. Dcera nejmoderněji vystrojená a nakadeřená se pyšně jako královna prochází po náměstí, matka doma ve světničce v hladu a hadrácích...

Ach, mladí lidé, šetřte, dokud jste ve věku, který je v životě každého člověka sedmi úrodnými roky. Přejde v životě každého dělníka i

sedm hladových let, a když si jako Josef Egyptský v sedmi letech úrodných nastřádal přebytek do stodol, je v sedmi hladových letech z čeho dosazovati! Až si budeš chtít jednou vystavěti vlastní chalupu, až budeš si chtít přikoupiti ještě tam ten kousek zahrádky a tam ten kousek role, a až na děti bude potřebí tolik, ó, to potom budeš děkovati Bohu, že jsi za sedmi tučných let se přemohl, nerozházel, nýbrž si uložil pro budoucnost. Jaké vzácné věci budeš si snad moci opatřiti za to, co by nyní — kdybys to bohunemile za zbytečnosti proplýtvál — snad bylo ti jen ke zkáze!

Je to pravda, blahobyt může vésti i ke zkáze. Mnohý člověk, který za krušných poměrů se drží velmi čestně, ztrácí rovnováhu, když se mu vede dobře. Byli světcí, kteří se modlívali zvláště za studované, bohaté, za lidi s bezstarostným pevným platem, za zdravé a šťastné — říkali: „Tito potřebují modlitby dvojnásob, neboť jsou ve velkém pokušení odciziti se Bohu a říci mu: „Nepotřebuji tě. Nechci tě. Stačím si sám. Co mi chybí? — A co je mi po tvých přikázáních?“ Těžko rozhodnout, co více strhlo lidí dolů: blahobyt či nedostatek. Ale to je jisté: právě tak jako může vésti slabé povahy ke zkáze nedostatek, stejně jim může býti osudným i blahobyt. Blahobyt předpokládá zvýšenou sebevládu, stupňovanou bdělost! Moudře tedy se modlí muž Boží v Písmě svatém: „Žebroty ani bohatství nedávej mi, Pane, uděl mi jen věci potřebných k živobytí, abych snad nadbytkem všeho nedal se svést, nezapřel tebe a neřekl: „Kdo jest Hospodin?“ nebo abych nouzí jsa dohnán nekradl a nepotupil jména tvého“ (Přísl. 30, 8—9).

Právě když vydělává dělník více než jindy, musí býti bdělý. Neboť když se člověk oddá bezstarostnosti nebo když si dopřeje, pak snadno upadá do dřimoty rozum i usíná a přichází pokušitel a těží z dřimoty — jako zloději řádí a

„pracují“ v domě nejhůře, když všecko tvrdě spí. Probudil jsi se někdy v domě kde se ráno ozývá žalostné: „Všecko vykradeno! Spali jsme tvrdě!“?

Právě v době větších výdělků platí: „Bděme! Pamatujme, že může přijít jinak! Odkládejme moudře přebytek, zůstává-li ovšem jaký!“

V ohni námitek.

Byls na vojně? Dovedeš si představit město v ohni nepřátelské palby? Když se země obrovská dělá se všech stran vrhají hustě své těžce smrtonosné kusy, a když svrchu chrlí dolů bomby nesčetná letadla?

Tak v továrně padávají se všech stran námitky na dělníka, který zůstal věrný Bohu. Padá to naň se všech stran kolikrát hůř, než když ono město jest v ohni nepřátelské palby.

*

„Já v Boha věřím. Mne rodiče vychovali dobře křesťansky. Ale ti kněží! Já je znám. Tam ten kaplan má tu chybu, tam ten farář provedl chudému člověku to a je takový a takový, tam o tom je známo to. Kněží mi zprotivili kostel.“ — Příteli, i když jsou jisté ty chyby, které uvádíš — nedívej se na chybujícího člověka, dívej se na Boha, jež zastupuje, jako se nedíváš na ruku listonošovu, nýbrž na obnos, který ti přinesl. Dívej se na milosti, které ti Bůh posílá po člověku. A dopustil-li se kněz těch chyb skutečně, jeho odpovědnost před Bohem bude jednou krutá. Je pravda, klopýtá o chyby kněží mnoho lidí, bývá to těžká zkouška; ale tak pevně upři oko své k Bohu, aby tě nezmátla ani kněžská chyba. — A potom: přestupky kněží chybujících, jako každé zlo, tak na sebe poutají pozornost, že pro ně zapomínáme si všímat vzorného a horlivého života velké řady hodných kněží. To je to katastrofální tajemství zla, že

slabým duším zastiňuje dobro, že zápach zla přeráží tichou vůní nesčíslných ctností... A víš sám, že kněžská chyba bývá často překroucena, zveličena, nebo i vymyšlena! — Ostatně i vzhledem ke kněžím platí slovo Páně: „Nesudte a nebudete souzeni.“ „Jakou měrou měříte, takou bude i vám naměřeno.“

★

„My se dřeme. Kněží lenoší.“ — V každém stavu jsou někteří, kteří lenoší. Vzpomeň, nejsou na př. i mezi chudými, i mezi dělníky někteří, kteří se vyhýbají práci? A když by kněz lenošíl, jeho odpovědnost za zneužitý čas bude ještě tvrdší, než u obyčejného člověka. — Ale nemysli si, že když kněží nepracují rukou jako ty, že již lenoší. Či duševní práce není práce, a není to mnohdy i namáhavá práce, která osudně dře nervy? Příprava na kázání; zpovědnice; zaopatřování nemocných; škola, kancelář; pohřby za nepohody; atd. Na mnohé faře bývají v neděli k poledni kněží zcela vyčerpaní. Ještě jednou: snad znáš skutečně kněze, který dává pohoršení svou leností. Ale buď spravedlivý, nepodezřívaj z lenosti hned kněze všechny.

★

„Nač má Církev to bohatství? My třeme bídu. Rozdělit církevní majetek!“ — Církev opravdu není podstatně vázána na majetek. Byly doby, kdy byla chudá, a pracovala dobře. Jsou země, kde Církev je zcela chudá, a pracuje tam dobře. Může se stát i jinde, že by Církvi byl majetek vzat. — Ale dějinným vývojem nabyla Církev majetku. Nabyla ho na to, aby přebytku používala na dobré účely, na podporu náboženského života a zvláště na podporu chudých. Když se církevního majetku v tomto smyslu používá, pak je ku prospěchu celku, i chudých. — A chudí mají z jeho výtěžků prospěch trvale. Když by se rozdělil, měli by prospěch ti, kdo nyní dostanou; noví chudí by již z něho nezískávali. —

Když ti, kdo majetek církevní spravují, nepoužívají výnosu uvedeným způsobem, budou jednou těžce pykati před soudnou stolicí Boží. — Poslední vůle těch, kdo Církvi svůj majetek na tyto účely odkázali, má být svatá. Proto také státy trvají na tom, aby majetek církevní zůstal neztencen. Neboť z něho se kryjí mnohé potřeby církevní, jejichž úhrada by jinak dělala potíže, na př. vydržování ústředních diecézních úřadů, částečná úhrada výdajů seminárních, příspěvky na stavbu a udržování kostelů v chudých místech, a pod. Když se majetek Církvi vezme, pak úhrada nezbytných výdajů se musí dítí příspěvky a almužnami věřících, jako je tomu v Americe, nebo se zavede náboženská daň příslušníků náboženství. — Velmi často vidí se velmi dobře církevní majetek; ale nezasvěcení nemyslí na důležité účely, pro něž se ho má používat.

*

„Kdyby Bůh byl, mohl by se dívat na to a na to?“ — Někdy dopouští Pán Bůh na jednotlivce i na celky těžké zkoušky, aby jim dal příležitost k zásluhám, protože život pozemský jest jen doba zkoušky, trvalá odměna nebo trest jest až v životě trvajícím věčně; tak dopouštěl Bůh těžké zkoušky i na své nejvěrnější služebníky, Joba, proroky, apoštoly, Pannu Marii. Jindy jednotlivec i celky musejí nésti přirozené následky zásad, kterými si lehkomylně hráli, jako když člověk, který vzdor všem výstrahám hověl alkoholu, nese později smutné následky svých chyb. Bůh netrestá plně všech vin ani neodměňuje všech zásluh již zde na světě. Jeho vyrovnávací plná spravedlnost jest až na věčnosti. A protože my na světě nechceme často viděti než jen ten nepatrný pozemský úsek, proto potom zůstává nám nepochopitelnou záhadou, proč Bůh může dopustiti to neb ono. A čím otřesenější je naše víra, tím více Bohu takřka nařizujeme, jak má

svět pořádati. Bez víry stává se nám svět spleť nepochopitelných tajemství.

*

„Co to teď v tom kostele mají? Já nejsem proti zpovědi a přijímání. Vykonám si je vždy ve velikonoce, a pobožně. Ale některé vidám u přijímání každou neděli. A chodí prý i denně! I náš mladý učitel! A letošní prázdniny už i ten, co to od nás studuje práva v Praze. Jsou to přece jinak oba dva rozumní a slušní lidé.“ — Příteli, sv. přijímání není jen slavnostní úkon. Jako denní jídlo je nezbytnou podmínkou, abys měl dost síly pro svou práci, tak Tělo Páně je chlebem života; je nutné častěji je požívat, aby duše zůstávala pevná v dobrém. U nás jsme nábožensky ještě tak pozadu, že muže chodícího častěji k sv. přijímání pokládáme skoro za podivína. To je zrovna taková moudrost, jako bychom za podivína pokládali člověka, který vícekrát do roka jí. Církev doporučuje věřícím časté svaté přijímání, poněvadž ví, jak duše dnes potřebují silného pokrmu s nebes, aby si vzdor všem dnešním pokušením zachovaly pevnost v dobrém!

Obejdu se bez náboženství či neobejdu?

Každý myslící dělník se již s touto otázkou potýkal.

Příteli, dělej co dělej, tvorem jsi a tvorem zůstaneš, a jako tvor máš povinnosti k Tvůrci. Ty můžeš tyto povinnosti popírat, ale nemůžeš jich shladit se světa. Dlužník, když je dlužen, může do ochraptění zapírat a křičet: „Nejsem dlužen nic!“, může soudce omámit, že rozsoudí, že není nic dlužen — ale nemůže se světa shladit skutečnost, že dlužen je a že je povinen vrátit. Tvrdohlavý šofér může stokrát opakovat: „Tam zákrutu a propasti není, tam je přímá cesta a rovina, pojedeme největší rychlostí dál, já vám

pravím, nic tam není!“ — když tam skrytý zákrut a propast je, ty, šoféře, svým opakováním, nezměníš skutečnost, ten zákrut a propast tam jsou, a poznáš to, chudáku, ty i tvoji pocestní! A tak když Bůh je naším tvůrcem, my k němu povinnosti máme, ať chceme nebo nechceme, ať se nám to líbí nebo nelíbí. Skutečnost je skutečnost, Bůh je Bůh a člověk má svaté povinnosti k němu. A jako platí řádný člověk své dluhy, jako platí řádný občan poctivě a bez donucení své daně, tak plní řádný člověk i své závazky k Bohu.

*

Náboženství potřebuje dělník i proto, aby mohl splnit své povinnosti. Když přicházejí leta, vidí s překvapením, kolik je v životě jeho úkolů, na které sám se svými silami naprosto nestačí.

Celý týden bývá v práci mimo domov, a děti jsou doma, a děti mu vychovává i ulice, děti přijdou do všelijakého prostředí přes den a přes týden, žena na všechno nestačí — a já bych chtěl ze svých dětí něco pořádného mít. Bože, k tobě se denně ráno i večer se sepjatýma rukama modlím, opatruj mi mé děti, ať mi jich svět nezkazí, já táta jejich jsem s nimi jen v neděli, přes týden musím vydělávat pro ně chléb. Dříve jsem se nemodlíval, ale teď, když jsem nabyl s lety rozumu a nahlédl do tragiky života, na kolenou ráno i večer tě, Bože, prosívám, opatruj mi mé děti, ať se mi nezkazí!“

*

Denně chodí do práce, za tmy odchází, udřený, vysílený a mrzutý se vrací, stále lépe poznává, že rodina je pro dělníka místem, kde zmlazuje a osvěžuje své síly; a že jiný bývá dělník, který má spořádanou, šťastnou rodinu, a jiný, když má doma místo rodiny živé peklo. Ale dobrá rodina — tu nedovedou vytvořit lidé jen svými silami a svojí moudrostí a svými pe-

nězi, dobrá rodina je vydána tolika nebezpečím zvenčí i zevnitř, že jen síly Boží dovedou ji uchránit. A proto, aby si začínal dobrý život rodinný, k tomu potřebuje náboženství.

*

Velká část dělníků pracuje pryč od domova. A jen dobrý Bůh sám ví, jaká hrozná tu kolikráte na ně přicházejí pokušení! Je tu tak sám, odtržen ode všech, kteří by jej doma drželi v dobrém. Udeří naň kolikráte chvíle, jakoby všecky mocnosti světa naň ze všech sil řvaly: „Uder tím všeckým! Co tvoji doma! Sekni tím! Uzij!“ O, takové chvíle bývají strašné! Jak tu dělník pocituje, že musí byti nějaká vyšší moc, která jej drží, aby se nestal mravním nihilistou, kterému je vše jedno; nýbrž aby věren Desateru vytrval v dobrém a aby se jednou mohl vrátit z práce domů se slovy: „Zeno, děti, vrácím se tak dobrý, jak jsem odešel. Bůh mě držel. Všecko ostatní ukázalo se jako mokrá pavučina, Bůh mě udržel. Přibojte pokušení, které do mne bily, byly strašné; Bůh byl silnější.“

*

A přijdou doby neštěstí. Neštěstí za neštěstím — kdy už konečně bude tu poslední článek na tom řetěze ran, které do mne bijí? Neštěstí za neštěstím, bez konce! Clovek unese mnoho; ale jak nepropadnouti zoufalství, když tolik? . . . Bůh člověka drží. A kdyby člověk po všech neštěstích nakonec i bídně oslepl jako pracovitý Tobiáš — člověk odevzdá přece ruku svou do rukou Božích a řekne: „Bože, veď! Víš, že jsem slepý, dobrý Bože, veď! Ty mne vedeš celým mým životem, Tys mne vedl ve dnech slunných, Ty povedeš dobře i ve dnech temnoty, Bože, svou ruku nechám pln důvěry v ruku Tvých, Ty povedeš dobře, Tys dobrotivý Bůh!“

*

Co je pro dělníka pokladem tak velkým, jako Bůh?

Jak posvěcuje náboženství mou dělnickou práci.

Má dělnická práce nebývá vždy hračka. Když přijdu ze své placené práce domů a teď ještě se vrhám do práce na zahradě, v chalupě, na humně doma, to není hračka. Má práce nebývá vždy čistá. Jak mé boty, šaty, košile, tvář bývají někdy zabláceny, umazány, špinavé! Ne, ta moje práce není žert!

Dělník cítivá kolikrát, jak bez Božího požehnání nespraví nic: všecko jakoby zrovna naschvál dopadlo právě naopak, než si to přál. Cítí: Bez Božího požehnání marné lidské namáhání. Ale zase jindy cítí, jak Boží požehnání pomáhá jeho práci. Cítí, jak se i u něho opakuje, co se stalo při zahrnutí ryb sv. Petrovi. Řekl k němu ráno Spasitel: „Zajeď na hlubinu a rozestřete sítě své k lovení.“ Šimon odpovídá trochu nedůvěřivě: „Mistře, po celou noc pracovavše nic jsme nechytily; ale k slovu tvému rozestru síť.“ A když tak učinili, zahrnuli veliké množství ryb a síť jejich se trhala. Přivolali ještě jinou lodičku, a naplnili obě lodičky, takže se téměř potopovaly. Uzřev to Šimon, Petr padl k nohám Ježíšovým a řekl: „Odejdi ode mne, Pane, neboť jsem člověk hříšný.“ Úžas zajisté pojal ho a všechny, kteří byli s ním, nad lovem ryb, který učinil.“ (Lukáš 5, 4—9). To způsobilo požehnání Boží u dělníka Petra.

Jak mocně se projevuje požehnání Boží kolikrát i při naší práci! Nejednen dělník, když se dívá zpět na to, co ve svém životě udělal, praví si: „Nikdy bych se nebyl ani opovážil pomyslit si, že to provedu. A provedl jsem. Ale vlastně ne já, nýbrž požehnání Boží.“

*

A když koná dělník své dílo ve spojení s Bohem, když je v posvěcující milosti, jeho práce

má cenu nejen pro pozemský život, nýbrž i pro věčnost; zde je konána, ale zaznamenává se na věčnosti do knihy života. A kdyby to byla práce poslední umyvačky oken nebo posledního pohrabáče na okresní silnici nebo zametače cest v továrně, jehož celé bohatství na světě jsou jen dvě zdravé silné ruce - ta práce má nadpřirozenou cenu! Dělník si pak praví: „Jsem jenom chudák - ale co Bůh udělal z této mé prostičké práce!“

Jakou nesmírnou hodnotu propůjčuje víra dělníkově práci!

*

A přijdou doby, kdy dělník je již sedřen a strhán tak, že nemůže pracovat. Jeho síly jsou opotřebovány tak, jako jest opotřebován a rozedrán kabát, který nám po leta v pohodě i v dešti a blátě při práci sloužil. Je tento opotřebovaný kabát krásný? A čím jest takový opotřebovaný, strhaný dělník v očích světa? Ale když žil ve spojení s Bohem, praví si důvěřivě: „Dokud jsem mohl pracovat, pracoval jsem. Již nemohu. Ne- ní sil. Ale mohu trpělivě snášet kříže svého stáří. Mohu se modlit. Mohu obětovat své utrpení. Mohu v kostelíčku sobě a svým kamarádům dělníkům, zemřelým i živým, těm stárnoucím i dorůstajícím, vyprošovat pomoc Boží. Potřebuji ji. Hlídám mladým chalupu, děti si hrají na dvorku, a sedím na lavičce na slunko a modlím se pomalu růženec za své milované bratry dělníky. Po padesát let jsem ráno, večer s nimi chodíval do práce, napřed bez hole, potom s holí. Teď již nemohu, jen se na ně z okna dívám, jak vedle nás ráno a večer chodí. A tož se aspoň za ně modlím.

Jsem v rukou Božích. Ať v práci nebo teď bez práce, ať v díle nebo v utrpení, ať zdrav nebo churav, jsem v rukou Božích. V životě i ve smrti jsem odevzdán zcela do jeho svaté vůle.“

Stěžejní bod pro správné vyřešení dělnické otázky.

Dělnická otázka jest velmi spletitá, má sta různých stránek a složek, hospodářských, mravních, sociálních, kulturních, a když některé věci v ní vyřešíš, zas jiné volají po odpovědi, protože život se stále mění. Bylo by tedy naivností domnívat se, že otázka dělnická bude někdy do podrobností a jednou provždy plně vyřešena. Vždyť je to jedna z otázek života, a život jest stále odkládání toho, co se již přežilo, a stále tvoření nových součástí a složek života.

Rovněž bylo by naivností domnívat se, že některá skupina vyřeší dělnickou otázku sama: že ji vyřeší dělnická třída sama, nebo zaměstnavatelé sami, nebo stát sám. Všecky složky musejí svorně spolupůsobiti. Kdyby jen jedna chyběla, kdyby jen jedna vrazila silný kůl v roztočené kolo dělnické otázky, kolo se s praskotem láme v kusy.

A přece je možno aspoň povšechně říci, čeho je nezbytně zapotřebí k vyřešení této otázky: aby se na všech stranách zachovávala spravedlnost a láska. To jest dobrá vůle dávat každému, což jeho jest a dávat to s láskou.

Nestačí sama spravedlnost. Nestačí sama láska. Pro vyřešení dělnické otázky je jich třeba obou.

A nestačí, aby spravedlnost a lásku zachovávali jen dělníci. Ani nestačí, aby spravedlnost a lásku zachovávali jen sami zaměstnavatelé. Ani ne sám stát. Všichni se musejí jimi řídit.

A chceš-li podrobněji zvědět, co žádá tato spravedlnost a láska, přečti si a promysli aspoň dvě encykliky: Rerum novarum a Quadragesimo anno.

Na této základně možno očekávati zdravé vyřešení.

DĚLNÍK V NÁBOŽENSKÉ PRÁCI

Dělník jako náboženský pracovník. Zdalipak sis již uvědomil, *jak veliký úkol tě čeká v náboženském obrození mezi dělnictvem?* K tomu úkolu musíš býti dokonale vyzbrojen v pevném odhodlání, že chceš býti pracovníkem pro věc Boží vždy, za všech okolností.

K tomu nestačí jen tvoje dobrá vůle; k tomu je třeba *na prvním místě zrevidovati své já.* Musíš nejprve dáti vnitřně do pořádku všechno, aby tvůj štít byl čistý a odolný pro všechny nárazy, se kterými se ve své práci pro záchranu duší setkáš. Ty dobrou vůli máš! Upevni ji velikým zdrojem milostí — *dobrými exerciciemi* nebo alespoň *dny duchovních obnov*, které se ti v poslední době naskýtají. Stojí to několik korun. Ale oběti budou vysoko zúročeny Kristem-Dělníkem.

Pamatuj dále, že jedině tehdy vykonáš veliké dílo, budeš-li se *za svoji práci vytrvale modliti a budeš-li skromným.* Musíš mít na uzdě své vychloubavé já, které z našeptávání ďábla žádá, aby tě za tvé skutky vychvalovali. Pamatuj, že obchodní heslo praví: „dobré zboží chválí se samo“; tak i tvé skutky budou zářným příkladem druhým i v další apoštolské práci.

O tvém velikém poslání krásně pojednávají frýdecké brožurky „Životem“, „Dělníků málo“ (čís. 26) a „Ve službách dobrého Pastýře“ (č. 27).

Pole práce. Jak veliká jest působnost tvé práce? Veliká. Rozhlédni se kolem a vše dělnické jest tvojí působností.

Bydlíš ve větším domě, znáš rodiny, znáš jejich poměry; můžeš postupně odstraňovati zlé zvyklosti, které se hluboko zakořenily v srdcích tvých spolubydlících. — Tvoje vesnice, snad malá vesnička, potřebuje, abys si bystře všímal, čeho potřebují její obyvatelé — dělníci. — Továrna, tolik dílen a továrních objektů, v nich se hemží desítky, stovky a tisíce dělníků nábožensky ztracených nebo úplně vlažných. — Farnost s velkým počtem rodin dělnických a v průmyslové oblasti s více továrnami a různými dílnami. — Při pracích zemědělských a lesnických, kde tolik pracovníků pracuje, aniž si uvědomuje blízkost a velikost Boha-Stvořitele. — Na stavbách, zkrátka na každém místě, kde se vyslovuje slovo dělník, zaměstnanec, pomocník a všechny ty druhy titulů a pojmenování, připínající se k výkonu tělesné a duševní práce.

Okruh náboženských pracovníků. Sám na tuto práci nestačíš. *Je potřeba, abys hledal další spolupracovníky.* Vyhledej proto pro každý úkol tolik a takové spolupracovníky, kterých nutně potřebuješ. Snad v každé dílně jednoho; je-li rozlehlá, více takových zářných bodů, které vrhají své paprsky do všech koutů dílny a osvětlí duše zbloudilé. — Vyzbroj tyto pracovníky dokonalou přípravou (viz bod 1.) a pevnou vůlí. Sám si ziskej přehled o náboženské situaci, postav se v čelo těchto horlivých duší a vypracuj do podrobností plán práce. *Porada s důvěrníkem jednotlivého dílčího úseku* (a postupně též úseků ostatních) nakreslí ti věrný obraz celé situace tvého prostředí. *Práci veď jednotně a tak, aby o vás platilo pořekadlo: „hrstka pracovníků jednotně vedených jest více než milion bezhlavých.“*

Viz brožury „Životem“: „Muž a Katolická akce“, „Žena a Katolická akce“, „Jinoch a Katolická akce“, „Dívka a Katolická akce“.

Prostředí a povaha práce. Jak poznáváš, čeká tě veliký úkol. Než s chutí do toho. *Bedlivě sle-*

**duj každého jednotlivého dělníka a zaměstnan-
ce a brzy poznáš, co jest příčinou nepřátelství
vůči Církvi, nebo příčinou jeho náboženské lho-
stejnosti. Proto jest potřeba, aby pracovníků bylo
tolik, aby měl každý vymezen třebas menší, ale
důležitý úkol. Nesmíš si vzítí najednou práce
mnoho.**

Počítej s růzností povah svých spoludělníků.
Jedněm duše překypuje ústy; v takovém přípa-
dě, poměrně průhlednějším, víš, co nejvíce tíží
a drásá tvého spoludělníka, a jak jeho rozdrá-
sané rány duše máš léčiti. — Jiní jsou uzavření,
nesvěří se ti se svými bolestmi a duševními
útrapami; a tu jest nutno, abys znal jejich pro-
středí, se kterým se stýkají, jejich rodiny vůbec.
— Mnozí jsou i docela přístupní, ale jejich ná-
boženská vlažnost odvedla je od zdrojů milostí
Božích. — Někteří i snad plní své náboženské
povinnosti; ale nic si z toho nedělají, když pod-
porují vědomě všechno, co je v rozporu s uče-
ním Církve. A tak podle různosti povah poznáš,
jak máš práci nasaditi a jak veliký úsek práce
převzítí.

Cesta do zaměstnání. Kolik drahého času se
obětuje zbytečnému mluvení a planému kritiso-
vání cestou do práce a z práce. Kolik dobrého
můžeš vykonati pro spásu nesmrtelných duší,
*využiješ-li takové chvílky k rozmluvě o věcech
vážných, o náboženských otázkách a názorech*
na řešení sociální otázky s hlediska náboženské-
ho. Znáš již, co nejvíce tíží tvého kamaráda,
kterého chceš získat. Přiveď rozhovor právě na
toto téma, promysli do všech podrobností, co a
jak zaříditi, abys tohoto dělníka přivedl k pra-
vému poznání pravdy. Připrav si již brožuru,
která je právě vhodným protějškem vnitřního
boje dělníkova.

První úkoly na pracovním místě - v továrně. Po
zjištění náboženské situace v okruhu tvé působ-
nosti *nejprve převezmi úkol takový, abys jej*

mohl zdolati za takových prostředků, jaké máš právě po ruce. Bylo by jistě škoda pro dobrou věc, kdybys chtěl vykonati v brzkú úkol daleko větší než na který právě stačíš — a nevykonals jej; ale byl bys plán jistě vykonal, kdybys postupoval poznenáhlu a pamatoval, že tvé práci postaví se v cestu veliké překážky. Nebylo by ani peklo peklem, aby nezmobilisovalo všechny své síly, aby tvá dobrá předsevzetí zvrátilo. Proto nejprve změř své síly, pokud na svůj úkol stačíš.

Převezmi nejprve úkol snadnější — snad jednoho dělníka nábožensky odcizeného, druhého; získej spolupracovníky opravdu spolehlivé a přibírej do svého působení dílnu za dílnou. Nepůjde ti všechno tak, jak to zde uvádíme, bude třeba prodělati mnoho překážek různého druhu — ale právě tyto překážky budou svědectvím, že pracuješ pro věc dobrou.

Čas od času pojednej s jednotlivými náboženskými pracovníky v různých oddílech továrny o situaci a uvažte, jak prováděti úkol náboženského obrození dále.

Součinnost s náboženskou prací ve farnosti. Před Bohem odpovědný za duše svých farníků jest na prvním místě duchovní správce farnosti. Tedy i za duše tvých spoludělníků. Neprospívalo by proto věci, kdybys nespojil všechny kladné síly v jeden veliký proud, jehož pramen vyvěrá ve farním kostele, který právě k této tvé práci je nejbližší. Všechny ty pokyny, které zde uvádíme, konej v nejužší spolupráci s náboženským prouděním ve farnosti a pod vedením místního duchovního správce. Informuj jej o svých plánech, vyžádej si pokyny pro práci další. Práce náboženská ve farnosti jest rozvrstvena na několik úseků, které v rámci Katolické akce (náboženské činnosti) pěkně do sebe zapadají a vzájemně se doplňují. Nechť i náboženská práce mezi dělnictvem jest jedním takovým úsekem.

O této všestranné práci zřetelně pojednávají „Směrnice pro práci v Katolické akci v arcidiecési olomoucké“ (za K 1), které obdržíš v Katolické akci v Olomouci, Göringovo nám. 16.

Náboženská péče o nemocné. Kolik dělníků následkem úrazu a neštěstí umírá bez zaopatření! Je to ukrutnost, když těžce nemocného necháváme trpěti bez posily, kterou mu nabízí Církev. Použivej všech prostředků k záchraně nemocného těla (úloha ošetřovatele — milosrdného samaritána) v nejužší spolupráci s péčí o duši. Naším úkolem je nemocného na tento posvátný úkon připravit. Když by již bylo jisto, že těžce zraněný nevydrží do příchodu kněze, kterého ihned sám nebo prostřednictvím jiných necháš zavolat, vzbud' s nemocným alespoň dokonalejší lítost.

Viz vzbuzení lítosti v Boží cestě str. 775 nebo 719. Viz brožury ze sbírky Životem: „Milosrdný Samaritán“ č. 327, „Zaopatřování“ č. 36.

Dělnictvo na venkovských pracích. Veliké je pole působnosti u dělnictva, pracujícího v přírodě. Kolik krásných úvah možno vypěstovati právě z Boží přírody. Velmi krásným prostředkem k duchovnímu badání jest příručka vydaná Sdružením Katolické mládeže v Praze „S otevřenýma očima Boží přírodou“, která sice pojednává o táboru jinochů na lesní mýtině, ale svou přesvědčivostí o existenci Boží se v jednotlivých úryvcích hodí dobře pro dělnictvo právě v Boží přírodě zaměstnané. Každý kousíček Boží přírody jest nezvratným důkazem o jsoucnosti Boží.

Žena dělnice. Jiné jest prostředí mezi muži a jiné prostředí mezi ženami. *Pro práci mezi ženami nutno vyhledati zase jenom ženu.* Právě proto i ženám jest v apoštolské práci mezi dělnictvem vyhrazeno čestné místo, mnohdy i snad daleko důležitější, než u mužů, poněvadž kolikráte právě veliké zlo vychází z tohoto prostředí. Jak žena nebo dívka pracovnice získá své jiné spoludělnice? Jest třeba se přizpůsobiti po-

měřím žen a vésti je tak, aby vždy projevovaly o tvoji věc veliký zájem. Někdy bude dobře dáti podnět a uspořádati kursy domácích prací, ošetrovatelské kursy, kursy společenského chování dívky a podobné zájmy dívek a žen. Tyto kursy doplňovati náboženskou naukou. Rovněž pracovati od osoby k osobě, od dívky k dívce, od jedné ženy-dělnice k druhé.

K práci velmi nám právě pomáhají brožurky „Životem“: „Z továrního ovzduší“ č. 68, „Dívky pozor“ č. 139, „Móda a dnešní ženský svět“ č. 52, „Žena a Katolická akce“ č. 252 a „Dívka a Katolická akce“.

Náboženský tisk. Každý náboženský pracovník musí býti vyzbrojen pro svoji práci tiskem. Někdy se dostaneme k některému dělníku nejlépe tiskem, který jsme úmyslně zapomněli v dílně. Jindy zavedeme rozhovor o určitém tématu a nabídneme brožurku právě o této věci pojednávající. Mnohé služby mohou nám v práci prokázati právě brožurky „Životem“. Jejich vydavatel Exerciční dům, Frýdek.

Některé z nich uvádíme: *Otázky sociální a náboženské.* „Dělník nepotřebuje náboženství“ č. 235, „Oběť sociální spravedlnosti a lásky“ č. 325, „Nový hospodářský řád“ č. 272, „Práce“ č. 338.

Příprava na manželství. Rodina. „Na prahu nového života“ č. 138, „Zapovězený strom“ č. 337, „Manželé mezi sebou“ č. 18, „Oči všech doufají v Tebe“ — Vzpomínky z mládí č. 341, 342, „Otcovský dům, ach, to je ráj“ č. 340, „Rodina a Božské Srdce“ č. 236, „Šťastná rodina“ č. 4, „Rodinné štěstí“ č. 342, „Zachraňte národ“, „Vražda z milosrdenství?“ č. 279.

Dělníku, tvoje děti! „Nejvzácnější poklad“ č. 349, „Matka“ č. 241, „Zasvěťte dítky Panně Marii“ č. 295, „Tajemství života“ č. 238, „Šťastné děti“ č. 196, 197, 198, „Škola bez Boha — čili laická morálka“ č. 275, „Zdvořilost“ č. 313, „Tak ne“ č. 15, „Jesličky“ č. 331.

Pro jinochy. „Neděj se“ č. 21, „Mezi 17—24 rokem“ č. 91, „V bouřích mládí“ č. 14.

Církev. „Jest Bůh?“ č. 280, „Brány pekelné ji nepřemohou“ č. 175, „Je papež neomylný?“ č. 183, „Berte Církvi a dejte nezaměstnaným“ č. 221.

Dějiny. „Největší muž českých dějin?“ č. 179 (Jan Hus), „Bílá hora“ č. 250, „Lipany“ č. 217, „Vzdělanost ve středověku“ č. 287, „Církev nepřítelkyní vědy a pokroku?“ č. 288,

„Karel IV“ č. 299, „Nejslavnější doba českých dějin“ č. 300, „Bl. Jan Sarkander“ č. 77, „Blahoslavená Anežka česká“ č. 35.

Mravnost — hřích — sv. zpověď. „Hřích“ č. 99, „Mravnost bez Boha“ č. 172, „Tělo a mravnost“ č. 176, „Cesta do záhuby“ č. 265, „Doufej“ č. 240, „Nač se zpovídati?“ č. 30, „Generální sv. zpověď“ č. 239, „Jak se zpovídati?“ č. 32.

Jiné náboženské pravdy a povinnosti. „Neděle“ č. 11, „Při mši svaté“ č. 102, „Svatost oltářní“ č. 37, „Peklo“ č. 33, „Odpustky“ č. 182, „Svatý Josef pomocník ve všech potřebách“ č. 75, „Apoštol dobrého tisku“ č. 301.

Mnoho krásných vzorů předkládá nám sbírka „Naše Světla“ vydaná exercičním domem ve Frýdku.

Bohatého poučení dostane se vám každý týden v časopise „Rozsévač“ (Olomouc, Göringovo nám. 16), jednotlivá čísla 25 hal., roční předplatné K 10, takže mohou odebírat i nejchudší. „Neděle“ (v Praze II, Václavská 12), číslo 40 hal., ročně K 20. Pro ženy a dívky pěkně upravená „Křesťanská žena“ (Praha II, Václavská 12), číslo 70 hal., ročně K 36. Dělnický časopis zajímavější se rovněž o odborové otázky „Obrana práce“, v Čechách „Nový Věk“ vychází jako týdeník v Praze, Břevnov, Boleslavova 35, čís. 35 hal., ročně K 15. Všele doporučujeme. Dobře poslouží dále leták „Posel Pravdy, vydávaný exercičním domem ve Frýdku.

O sociálních otázkách s křesťanského hlediska poučí „Sociální katechismus“ od dr. B. Vaška (vydala Katolická Omladina, Brno Běhounská 22, za K 4).

Papežské encykliky (český překlad v Olomouci, Lidové knižkupectví, náměstí Adolfa Hitlera č. 11): Lev XIII., O dělnické otázce (Rerum novarum), Pia XI. O vybudování společenského řádu (Quadragesimo anno). Po K 3.—

Dělnická mládež. Velikou úlohou v náboženské práci bude získati mládež. Náš spolkový život dává mládeži velikou volnost. Přes to však naše spolkové domy se prázdní; chybí odrůstající mládež. Proč? Nechce býti vázána na žádné předpisy, chce volnost.

Nehleďme na ni škarohlídsky, přizpůsobme se jejímu duchu. Belgičtí jocisté ukazují nám cestu, jak je možno proniknouti mezi ni a získati ji pro ušlechtilé úkoly.

Tajemství úspěchu je v tom: Mládež nesmí cítiti, že je „vedena“, musíme v ní probuditi samičinnost. Musíme získati některé ušlechtilé mladé lidi a ti budou pracovati mezi svými druhy. Pak se najednou objeví v tom prostředí na-

dšenci, kterým není žádná oběť pro dobrou věc těžká, a kteří mezi svými druhy dělají divy, odvádějí je od špatnosti, dělají z nich neohrožené bojovníky pro ušlechtilejší život mezi tovární mládeží.

Sr. brožurky Životem: „Jinoch a Katolická akce“. „Dívka a Katolická akce“.

Katolická charita. Nezapomínejme na hmotné potřeby chudých dělnických lidí. Nejedna dělnická rodina je v bídě. U mnohého člověka příčina zatrpklosti ke všemu dobrému a zlost proti Bohu tkví ve velké bídě a nedostatku. Všecko se rozbíjí o to, že živitel rodiny je drásán pohledem na své hladem trpící děti.

Co uděláme v takovém případě? Pokud můžeme, pomůžeme sami. Upozorníme jiné, kteří mohou pomoci. Ale především vstoupíte ve styk s Farní charitou, kde dobře pracuje, nabídnete se, že rodinu navštívíte, seznáte její potřeby, informujete charitu. Pomoc, jež se takto v bídě rodině dostane, dělá často divy. Zvláštní péči věnujte dětem hladem trpícím z dělnických rodin. Upozorňujte na opuštěné chudé nemocné. V jakém stavu mnohdy leží! Nikdo jim neposlouží!

Mějte účast s rodinou, kterou navštívila nemoc.

Všímejte si starých a práce neschopných lidí, jejichž renta je malá a úplně nedostačující. Hledejte jim pomoc u Národní pomoci, u Charity a kde vůbec možno. Takoví budou vám nesmírně vděční za vaši pomoc. Vyhledávejte bídu skrytou. Vůbec úzce spolupracujte s Charitou.

Plus XI. ke katolickým dělníkům. „Slovo zvláště otcovské chtěli bychom pronést k našim drahým dělníkům, mladým i starým, kterým — snad v odměnu za jejich věrnost, mnohdy až hrdinskou, v těchto dobách tak nebezpečných — se dostalo velmi vznešeného a těžkého poslání.

Mají zpět přivést k Církvi a k Bohu samému

ony ohromné řady svých bratří v práci, kteří z hořké roztrpčenosti, že jejich význam byl nespravedlivě snižován nebo že se s nimi nejednalo s úctou, na kterou mají právo, vzdálili se od Boha.

Katoličtí dělníci ať svým příkladem a svými slovy ukazují těmto svým zbloudilým bratřím, že Církev je něžnou matkou všech, kdo do únavy pracují a kdo pod útrapami trpí a že se nikdy v minulosti nezpronevěřila ani v budoucnu nezpronevěří své svaté mateřské povinnosti brániti své děti. Vyžaduje-li toho poslání, které oni mají splniti v dolech, v továrnách, na stavebních a vůbec kdekoli se pracuje, někdy velikých obětí, ať si vzpomenou, že Spasitel světa dal netoliko příklad práce, nýbrž i příklad oběti.“

Obsah

I. DĚLNÍK DNES

Obtíže dělnického života	1
Dělník a Kristus .	2
Církev a dělník	4
Spravedlivá mzda rodinná	6
Co čekáme my dělníci od zaměstnavatele	8
Co očekává zaměstnavatel od nás dělníků .	9
Zachraňme si mravnost v našem dělnickém světě	10
Nikdy jsem tolik nevydělával jako nyní	13
V ohni námitek	15
Obejdu se bez náboženství či neobejdu .	18
Jak posvěcuje náboženství mou dělnickou práci	21
Stěžejní bod pro správné vyřešení dělnické otázky	23

II. DĚLNÍK V NÁBOŽENSKÉ PRÁCI

Dělník jako náboženský pracovník .	24
Pole práce	24
Okruh náboženských pracovníků	25
Prostředí a povaha práce	25
Cesta do zaměstnání	26
První úkoly na pracovním místě - v továrně	26
Součinnost s náboženskou prací ve farnosti	27
Náboženská péče o nemocné . .	28
Dělnictvo na venkovských pracích .	28
Žena dělnice .	28
Náboženský tisk .	29
Dělnická mládež	30
Katolická Charita.	31
Pius XI. ke katolickým dělníkům	31

**„Nebojím se sociálních chorob. Neboť vím,
že svět je sice malomocný a nedovede jich
vyléčiti. Vím však také, že nauka a milost
Kristova jsou dost silné, aby život přetvo-
řily až do základů.“**

Biskup Ketteler, 3. prosince 1848.